

Yttrande

Dnr 17KFN213-3
2018-01-12

Yttrande - Socialt hållbarhetsprogram

Kultur- och fritidssektorn är en viktig del i samhällets utveckling – Kultur & fritid Gävles verksamheter skapar nytta för kunder och invånare, vi bidrar till social hållbarhet genom att erbjuda eller stödja en mångfald av öppna och frivilliga verksamheter och mötesplatser runtom hela Gävle kommun. Det är särskilt angeläget att betona öppenheten och frivilligheten i verksamheterna i en tid då skillnader i livsvillkor kan bidra till ökad segregation mellan invånarna i Gävle kommun. Att tillgängliggöra rum och platser som är öppna för alla är viktigt. Våra verksamheter är grundstenar för demokrati, yttrandefrihet och integration.

Gävle är en kommun som växer. Inte minst bland gruppen barn och unga. Kultur & fritid har som uppdrag att säkerställa barns och ungas rätt till kultur och fritid.

Generella synpunkter

Grunder, beslut mm

Kultur & fritid efterlyser den grund som sociala hållbarhetsprogrammet vilar på. T ex de nationella mål som finns kring jämställdhetspolitiken, de nationella folkhälsomålen eller Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter nämns, dock bör kopplingen till hållbarhet förtydligas om dessa övergripande ramverk ska tillföra programmet innehåll och substans.

Genomgående har programmet ett inifrån-och-ut-perspektiv i formuleringarna, där Kultur & fritid skulle föredra att perspektivet var det omvända.

I inledningens första stycke fastslås att barn och unga är särskilt viktiga i programmets användning. Kultur & fritid anser att detta tydligare bör lyftas fram och betonas i materialet, att just *barnets perspektiv* blir synligt snarare än perspektivet vuxnas syn på barnet. Barnkonventionen blir dessutom sannolikt lag 2020, något som påverkar programmets innehåll och utformning.

Det försök till definition för social hållbarhet som anges i programmet är hämtad från Folkhälsomyndigheten och SKL vilket tydligare bör framgå. Kultur & fritid föreslår även att definitionen konkretiseras och görs till Gävles egen.

Kultur & fritid önskar en tydlighet kring vilka beslut som ligger till grund för programmet. Det som nämns är *kommunstyrelsens beslut om ett samlat*

grepp från 2015 (i inledningen, utan källhänvisning), och en hänvisning till ett KS-beslut från 2013 (13KS30).

Stort fokus ligger på hälsa genom hela programmet, medan andra viktiga aspekter som ett aktivt arbete med integration tappats bort. Hälsa kopplas i flera avsnitt till andra parametrar som t ex boende och utbildning, dock saknas beskrivningar och belägg för dessa orsakssamband.

Det saknas ett avsnitt om generell kunskap om integration av, bemötande till och tillvaratagande av det berikande som personer med annan etnisk eller kulturell bakgrund utöver de nationella minoriteterna, kan ge.

Ansvarsfördelning:

Kultur & fritid anser att ansvaret för att genomföra programmet och vem programmet riktar sig till bör förtydligas, det framgår inte om ansvarig att genomföra programmet är Gävle kommun, Gävle kommunkoncern, civilsamhällets eller någon annan. Målgruppen är otydlig, det framgår inte till vem programmet riktar sig. Ej heller hur samverkan ska ske eller vems ansvaret är att samverkan kommer till stånd, t ex vem/vad som är *verksamheterna* som nämns i stycket om implementering. En stor brist är att det inte framgår hur programmet ska användas som styrintstrument/prioriteringsinstrument i den dagliga verksamheten. (Inom parentes bör inte ordet *Stratsys* användas i programmet, *Ledningssystem* eller *Verksamhetsstyrningssystem* är att föredra.)

Mål, uppföljning och indikatorer samt implementering:

Då sociala hållbarhetsprogrammet ska ersätta flera andra program och handlingsplaner, anser Kultur & fritid att målen är för övergripande i sina formuleringar. Det framgår inte vems den *generella viljeinriktningen* är, eftersom Gävle kommun äger de underliggande målen.

Framgångsfaktorerna bör formuleras så att de beskriver just vad som skapar framgång i programmålet. Många av beskrivningarna uppfattar Kultur & fritid som aktiviteter, vilka mer hör till en handlingsplan eller aktivitetsplan.

Det framgår inte med tydlighet i programmet hur det ska följas upp, hur det ska återrapporteras och vem som ansvarar för en gemensam, övergripande rapport (eller om det ens ska göras). Ej heller framgår om förvaltningar och bolag förväntas skapa sin egen aktivitetsplan utifrån programmet, något som torde kunna framgå i skrivningen kring implementering.

Kultur & fritid uppfattar att indikatorerna fortfarande är under framtagning, trots att programmet skickats på remiss.

Synpunkter i ett Kultur & fritidsperspektiv

I KS-beslutet (13KS30) fastslås kring Social Hållbarhet:

Social hållbarhet handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där vi strävar efter att det goda livet uppfylls för alla.

Social hållbarhet är exempelvis ett fungerande socialt liv där det finns service, välgestaltade och vackra miljöer, mötesplatser och möjligheter för alla. Samhället är integrerat, tryggt, tillgängligt och jämställt och där erbjuds delaktighet och inflytande.

Då beslutet i kommunstyrelsen uttryckligen refererar till Kultur & fritids verksamheter, bör dessa tydligare synliggöras i sociala hållbarhetsprogrammet. Kultur & fritid är en viktig aktör och våra verksamheter är bland de viktigaste för att göra Gävle socialt hållbart. Vi bidrar till att förebygga barn och ungas utsatthet, till höjning av invånarnas kompetens, våra öppna mötesplatser är de mest besökta och utnyttjade osv. Vår verksamhet är också en av grundstenarna för demokrati, yttrandefrihet och integration.

Kultur & fritid verkar för att alla som bor i eller besöker Gävle ska kunna ta del av kultur, natur, idrott, motion och rekreation. Vi erbjuder och stödjer en mångfald av öppna och frivilliga verksamheter och mötesplatser runtom hela Gävle kommun. Att insatserna förminsкас till att endast handla om att bidra till invånarnas aktiva fritid är förenklande och mycket olyckligt. Kultur & fritid uppmanar Sociala hållbarhetsenheten att kontakta tjänstemän och politiker för att få en genomgång av vårt bidrag till Gävles sociala hållbarhet.

Synpunkter på de olika delarna i programmet

Nedan följer en sammanställning av de synpunkter som Kultur & fritid Gävle har på programmets innehåll och uppbyggnad. För att förenkla har varje avsnitt i programmet fått en egen punkt.

1.1 Syfte:

Benämningen *kommunorganisation* är oklar och behöver förtydligas. Syfte och uppdrag är mycket likt Folkhälsomyndighetens Mötesplats social hållbarhet (MSH) i sin utformning. Kultur & fritid Gävle anser att det borde framgå i programmet.

Det finns oklarheter i formuleringar och syftningar under punktlistan, programmet till sin nuvarande utformning svarar inte mot listan.

1.2 Inledning:

De program som nämns i slutet av näst sista stycket stämmer inte överens med de som nämns i följebrevet. Det bör fastslås vilka program som ersätts av Social hållbarhetsprogrammet (Inom parentes heter nuvarande program *Barn- och ungdomsprogram*.)

Stycket *Definition av social hållbarhet* synes vara hämtat från Folkhälsomyndigheten, fotnoten är inte helt tydlig i sin referens. Att det inte finns någon allmänt accepterad definition av social hållbarhet kan problematiseras ytterligare, nu nämns det och sedan släpps det. Hur ska vi kunna arbeta för något om det inte är definierat. I forskning finns, bland annat från Blekinge tekniska högskola ansatser till definition. Det är önskvärt att nämna olika definitioner som sedan resulterar i en definition för Gävle kommun.

Kultur & fritid anser att det vore intressant att se de (av de 17 globala) utvecklingsmål enligt *Agenda 2030*, som knyter an till den sociala dimensionen utskrivna. Eftersom dessa sedan enligt texten ska brytas ner och implementeras nationellt, regional och lokalt är önskvärt att se kopplingen till Gävle kommuns egna mål och se vilken spårbarhet som finns och om vi genom våra mål bidrar till övergripande måluppfyllelse.

1.3 Implementering:

Kultur & fritid önskar ett förtydligande av *verksamheterna* som nämns i stycket. Ej heller framgår vad *enheten* är, vars strategier har en stödjande roll i utveckling och samordning.

Det är dessutom oklart hur programmet ska användas som styrinstrument/prioriteringsinstrument i den dagliga verksamheten.

1.4 Avgränsning:

Det finns en utförlig beskrivning av innebörden i ekologisk hållbarhet och hur Gävle kommun kan verka för detta, medan det inte nämns något om hur vi ska verka för att nå ekonomisk hållbarhet. Gränsdragningen mellan social och ekonomisk hållbarhet blir otydlig i och med att programmet för social hållbarhet säger mycket om utbildning och tillgänglighet till arbetsmarknad samtidigt som detta också ligger i det ekonomiska perspektivet.

Figuren bör bytas ut då den inte tillför programmet något ytterligare, även om den är hämtad från KS-beslutet som nämns innan om Grundsyn Hållbarhet. Modeller enligt t ex de som finns i planen för våldsprevention är att föredra.

2 Social hållbarhet och andra perspektiv:

Om flera program och handlingsplaner ska inkorporeras i ett socialt hållbarhetsprogram, torde det innebära att social hållbarhet är något större som blir ett paraply över övriga ingående program och handlingsplaner. Det skulle i sådana fall vara önskvärt med en genomgång om hur *alla* policydokument som ska inkorporeras diskuteras och motiveras under denna rubrik och inte bara de två som nu finns med här.

Kultur & fritid skulle föredra att programmet använder samma beskrivning av vad *mänskliga rättigheter* är, som finns på regeringens webbplats om mänskliga rättigheter, <http://www.manskligarattigheter.se/>:

Rättigheterna tillhör individen och staten ska se till att de respekteras.

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan staten och enskilda människor. De mänskliga rättigheterna innebär därför att statens makt över individen begränsas, och slår samtidigt fast att staten har skyldigheter gentemot individen.

Det bör dessutom framgå att definitionen av folkhälsa kommer från Folkhälsovetenskapligt lexikon.

3 Socialt hållbarhetsprogram:

I formuleringen nämns *nuläge*, vilket Kultur & fritid inte kan läsa ut i de olika målen. Däremot finns nuläget beskrivet i bilagan i avsnitt 6 som bär samma namn som avsnitt 3. En oklarhet finns i om det är avsnitt 3 eller 6 som utgör själva programmet. Kultur & fritid har dock utgått från att avsnitt 3 är Sociala hållbarhetsprogrammet.

I andra stycket fastslås att *Hållbarhetsarbetet har utvecklats--*. Här finns ingen referens och inga belegg för att så är fallet. Kultur & fritid ifrågasätter dessutom om det är möjligt att arbeta för social hållbarhet utan hänsyn till mänskliga rättigheter.

I punktlistan över prioriteringar för alla målområden fastslås att vi ska *Utforma insatser för socialt hållbar utveckling som utgår från evidensbaserad kunskap*--. Tidigare har nämnts att det inte finns någon definition på utfallsvariabeln Socialt hållbar utveckling, därför ifrågasätter Kultur & fritid om det då kan finnas evidensbaserad kunskap.

3.1 Alla i Gävle kommun har rätt till trygghet och underliggande program mål:

Kultur & fritid uppfattar att detta mål ersätter folkhälsoprogrammet och barn- och ungdomsprogrammet och strategin mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

Barnets perspektiv bör genomgående stärkas i skrivningarna.

Det är olycklig formulering att *verksamheterna ska ha kunskap om våldsutövarna*, då det kan tolkas som att kommunen har namnlistor på de som utövar våld.

3.2 Alla i Gävle kommun har rätt till jämställda och jämlika villkor och underliggande program mål:

Kultur & fritid uppfattar att detta mål ersätter folkhälsoprogrammet och barn- och ungdomsprogrammet.

Skrivningarna kring hälsa berör endast jämlik hälsa, inte jämställd hälsa som nämns i rubriken.

I målet kring bildning, utbildning och arbetsmarknad finns flera stycken som är otydliga, som till och med kan tolkas som faktafel. Målet bör lyftas i sitt perspektiv och inrymma samhällsperspektivet på utbildning och bildning, och tona ned individperspektivet vilket skrivningen idag har.

Kultur & fritid verkar för att alla som bor i eller besöker Gävle ska kunna ta del av kultur, natur, idrott, motion och rekreation. Vi erbjuder och stödjer en mångfald av öppna och frivilliga verksamheter och mötesplatser runtom hela Gävle kommun. Att i ett socialt hållbarhetsprogram förminska insatserna till att -- *det ska vara lätt att kunna engagera sig och hitta eller skapa en plats för att kunna utveckla sina intressen tillsammans med andra* är mycket olyckligt och direkt felvisande. Kultur & fritid *förebygger* social utsatthet för barn och unga, fokus är inte på att *minska konsekvenserna* av densamma.

3.3 Alla i Gävle kommun har rätt till delaktighet och underliggande program mål:

Kultur & fritid uppfattar att detta mål ersätter barn- och ungdomsprogrammet, tillgänglighetsprogrammet och minoritetsstrategiska programmet.

Stycket kring delaktighet är väl snävt skrivet med fokus på medborgardialoger. Valdeltagande är en viktig indikator, likaså socialt deltagande som t ex föreningsengagemang. Trygghetsvandringar kan också skapa delaktighet och påverkansmöjligheter, många fler exempel för att skapa delaktighet finns.

Även tillgänglighetspartiet är väl snävt skrivet. Att kunna påverka sin vardag är en viktig parameter för tillgänglighet. Social tillgänglighet och ekonomisk tillgängligheten bör inte lämnas utanför denna punkt. Kultur & fritids

verksamheter är fria och frivilliga, vi exkluderar ingen och begränsar inte den sociala tillgängligheter, vi erbjuder ekonomiska bidrag inom kultur- och idrottsområdet riktat mot barn och unga för att öka den ekonomiska tillgängligheten.

Begreppet *användbarhet* är centralt då tillgänglighet planeras och utvärderas, t ex att en webbsida kan var tillgänglig utan att vara användbar.

3.4 Alla i Gävle har rätt till icke-diskriminering och underliggande program mål:

Kultur & fritid uppfattar att detta mål inte ersätter något specifikt program.

För att tydliggöra vad rättighetsbaserat arbete innebär, bör rättighetsbärare och skyldighetsbärare förtydligas. Kultur & fritid förespråkar dessutom att använda begreppet *människorättsbaserat* arbete, även om begreppen i stort är synonymer. Perspektivet om de mest utsatta rättighetsbärarna bör också benämnas.

Målet strukturerat arbetssätt och dess framgångsfaktorer är formulerat utifrån ett arbetsgivarperspektiv, vilket är olämpligt i ett politiskt program. I ett övergripande program är det dessutom inte nödvändigt att under icke-diskriminering lyfta fram enskilda diskrimineringsgrunder som görs under denna punkt, alla grunder har samma tyngd i diskrimineringslagen (2008:567).

På samma sätt lyfts två av fem minoritetsspråk fram i framgångsfaktorerna för respekten för nationella minoriteter. Alla nationella minoritetsspråk har samma skydd enligt Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) och i Språklagen (2009:600).

4 Uppföljning:

Det framgår inte med tydlighet i programmet hur det ska följas upp, hur det ska återrapporteras och vem som ansvarar för en gemensam, övergripande rapport (eller om det ens ska göras).

5 Kunskapsguide:

Kultur & fritid anser att stycket bör formuleras som t ex *definitioner* istället för kunskapsguide.

Extra allvarligt är att definitionen av normkritiskt förhållningssätt är direkt felaktig.

6 Bilaga Socialt hållbarhetsprogram:

Det framgår inte om detta är själva programmet - Kultur & fritids tolkning är att detta är en nulägesbeskrivning. Ett förtydligande krävs.

Rent språkligt håller detta avsnitt högre kvalitet än övriga delar i dokumentet.

Punkter som föreslås läggas till i Sociala hållbarhetsprogrammet

Förutom ovan nämnda synpunkter, saknar Kultur & fritid de delar som ska ersätta det drogpolitiska programmet och handlingsplanen för integration.

Ett avsnitt om generell kunskap om integration av, bemötande till och tillvaratagande av det berikande som personer med annan etnisk eller kulturell bakgrund kan ge, bör tillföras programmet.

Att handlingsplanen för integration inte återfinns i sociala hållbarhetsprogrammet är särskilt olyckligt, då KS beslutat att integration ska ingå i detta program och inte drivas separerat (KS 150609).

Dessutom saknas de delar i folkhälsoprogrammet som berör psykisk ohälsa.

Redaktionella synpunkter

- Programmet bör gås igenom och höjas språkmässigt, syftningsfel bör korrigeras osv
- Ordet medborgare bör ersättas med invånare
- Byt ur formuleringen utnyttjar sina rättigheter, till nyttjar
- Det är felaktigt att placera könsidentitet i en och-sats med sexuell läggning, dessa två begrepp hör inte ihop
- Handlingsplanen för integration benämns felaktigt som integrationsstrategi, den saknas även i inledningsstycket
- Referenser och källhänvisningar saknas i stor utsträckning

Avslutande konstateranden

Kultur & fritid Gävle anser att det sociala hållbarhetsprogrammet i den nuvarande utformningen inte fyller de krav som ställs på politiska program. Innehållsmässigt finns flertalet brister, dessutom bör t ex uppföljning och ansvarsfördelning förtydligas.

Kultur & fritid föreslår att skrivelsen i sin helhet ses över och att de brister som identifieras åtgärdas.

Kajsa Ravin
Förvaltningschef
Kultur & fritid Gävle